

**Jouw idealen in
Fryslân**
**Verkiezings-
programma
Provinciale Staten
2015**

**Partij voor
de Dieren**

Inhoud

Voorwoord	1
1. Gezonde landbouw, gezond voedsel	2
2. Ruimte voor natuur	5
3. Een gezonde leefomgeving	9
4. Zorg voor dieren	13
5. Een betrouwbare overheid	17

Voorwoord

Voor de Partij voor de Dieren gaat politiek over waarden. Over hoe wij de samenleving zó kunnen inrichten dat mensen en dieren er in harmonie kunnen samenleven, met respect voor de natuur. Zodat de generaties na ons een schone en leefbare aarde erven.

Een goed voorbeeld is de zorg voor de natuur. De Nederlandse regering heeft deze taak eerst verwaarloosd en daarna bij de provincies over de schutting gegoooid. Dit maakt dat de Partij voor de Dieren in de provincie een nog belangrijkere rol heeft te vervullen dan ze al had. Want meer dan ooit zal de provincie bepalen hoe onze leefomgeving eruit ziet.

De Partij voor de Dieren maakt het verschil door in de provincie op te komen voor kwetsbare waarden. Door niet alleen te kijken naar financiële belangen, maar vooral naar de invloed die beslissingen hebben op dieren, natuur en milieu.

In Fryslân zijn nog prachtige natuurgebieden te vinden. Vogels, konijnen, hazen, reeën, wilde zwijnen, vissen en vele andere dieren wonen hier. Er staan ontzagwekkende bomen en er groeien prachtige planten. En in veel gevallen kunnen mensen er – met respect voor dieren en natuur – genieten en ontspannen.

Veel van deze gebieden staan onder druk – en de dieren die er leven staan aan tal van bedreigingen bloot. Denk aan de plezierjacht. Jaarlijks worden twee miljoen dieren in het wild doodgeschoten, en nog eens twee miljoen raken gewond door de kogels. Dieren, natuur en milieu hebben onze zorg en bescherming nodig tegen het recht van de sterkste. De Partij voor de Dieren wil de provinciale politiek in Fryslân vergroenen. Diervriendelijkheid en duurzaamheid zijn leidend bij de keuzes die wij maken.

De Partij voor de Dieren is:

- voor een respectvolle omgang met dieren en tegen megastallen.
- voor méér natuur en tegen de jacht.
- voor duurzame energie en tegen kolencentrales.
- voor schoon water, schone lucht, bodem en atmosfeer.
- voor een goed openbaar vervoer en fietspaden en tegen nóg meer snelwegen.

Wij staan voor een nieuwe, verfrissende politiek en houden vast aan onze idealen. Opkomen voor dieren, natuur en milieu heeft niets te maken met het oude 'links' of 'rechts' in de politiek. Mensen met heel diverse achtergronden voelen zich daarom thuis bij de Partij voor de Dieren. Steeds meer mensen zien dat de Partij voor de Dieren trouw blijft aan haar uitgangspunten. Onze politici doen dat niet alleen in de Provinciale Staten, maar ook daarbuiten, door in de bres te springen voor alles wat écht van waarde is.

1. Gezonde landbouw, gezond voedsel

De Partij voor de Dieren wil naar een streekgebonden en biologische productie van voedsel. Daar ligt een belangrijke taak voor de provincie. De Partij voor de Dieren pleit voor een omschakeling van dierlijke naar gifvrije, plantaardige voeding. Granen, groenten en fruit van eigen bodem moeten een groter onderdeel van ons eten gaan uitmaken. Bij de productie van voeding met een dierlijke oorsprong moet het welzijn van de dieren voorop staan. Wij willen dat de dieren worden gehouden op een wijze die recht doet aan hun natuurlijke gedrag en behoeften.

In de praktijk sturen provincies – net als de landelijke overheid – aan op een verdere schaalvergroting in de veehouderij als antwoord op alle problemen. Provinciebesturen in Nederland spelen soms zelfs een actieve rol door grond aan te kopen en te bemiddelen bij de komst van megastallen.

Op weg naar natuurlijke landbouw

Een goede boer is iemand die met liefde voor het vak een ambacht uitoefent – en is dus geen mestmanager of landbouwgiftechnoloog. De Partij voor de Dieren wil af van landbouw die leunt op overbemesting en gif. De intensieve landbouw teelt jaren achtereen hetzelfde gewas, zodat de grond uitgeput raakt. Er wordt tégen de natuur in plaats van mét de natuur gewerkt. Wij willen een landbouw met wisselteelt, evenwichtsbemesting en bloeiende akkerranden. Bomen en hagen omlijsten de velden en het milieu en de volksgezondheid profiteren.

Stimuleren van kleinschaligheid

De productie van vlees en zuivel kent allerlei verborgen kosten, zoals milieuschade, dieruimingen, verhoogde gezondheidsrisico's en de teruggang van biodiversiteit. Zolang deze kosten niet worden doorberekend in de prijs van deze dierlijke producten, moet de provincie de grondgebonden, kleinschalige en biologische land- en tuinbouw steunen. Zo worden boeren gestimuleerd en geholpen om de overstap naar een duurzamere en diervriendelijkere voedselproductie te maken.

Ook kan de provincie een voortrekkersrol op zich nemen als het gaat om het stimuleren van initiatieven op het gebied van stadslandbouw.

Een einde aan de vee-industrie

Voor de kiloknallers worden varkens, kippen, koeien, konijnen en geiten in de vee-industrie opgefokt en opgehokt, mishandeld en ziek gemaakt. De productie van vlees is bovendien zeer inefficiënt: voor één kilo biefstuk is 25 kilo voer en 15.000 liter water nodig. De Partij voor de Dieren wil een einde maken aan de vee-industrie. In Fryslân wonen 650.000 burgers en slijten ruim 10 miljoen dieren hun leven onzichtbaar in de vee-industrie. Minder dieren betekent minder problemen voor natuur, milieu, mens en dierenwelzijn.

De Partij voor de Dieren wil dat er een einde komt aan alle directe en indirecte subsidies die de vee-industrie ontvangt van de provincie, zoals het aanbieden van gunstige regelingen voor de verplaatsing van vee-industrieën. Hier wordt belastinggeld gebruikt om de vee-industrie te helpen: de vervuiler vervuilt, maar de burger betaalt.

Minder mest, minder problemen

Nederland kent als gevolg van het immense aantal dieren een gigantisch mestoverschot dat zorgt voor een bijna onbeheersbare uitstoot van ammoniak en broeikasgassen en voor grote schade aan natuur en milieu. De Partij voor de Dieren wil dat de mestproblemen bij de bron worden aangepakt. Dat betekent dat het aantal dieren, en dus de productie van mest, moet

worden ingeperkt. Mestvergisting heeft enorm nadelige gevolgen voor mensen, dieren, milieu en het landschap.

Duurzame of diervriendelijke visserij bestaat niet

De visserij is de afgelopen decennia veranderd in een massale industrie met verwoestende effecten op ecosystemen. De vangsttechnieken zorgen voor een pijnlijke doodstrijd voor de vissen. Bovendien is er sprake van ernstige overbevissing. Viskwekerijen - ten onrechte vaak gezien als een alternatief voor wildvangst - vormen een nieuwe bio-industrie, met alle gevolgen van dien voor dieren en volksgezondheid.

Een gentechvrije provincie

Fryslân is sinds januari 2014 de eerste gentechvrije provincie van Nederland. Genetische manipulatie (gentech) tast de integriteit van planten en dieren aan. Ook vormt deze techniek een risico voor de biodiversiteit. Gifresistente gewassen, zoals gentechsoja en – maïs hebben geleid tot een toegenomen gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen. Bovendien kunnen gentechgewassen zich mengen met gangbare en biologische teelt. De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie moet voorkomen dat dieren in de Friese veehouderij nog langer worden gevoerd met genetisch gemanipuleerd voer uit het buitenland.

Hier zetten wij ons voor in:

1. Er komen geen nieuwe megastallen. De provincie richt haar beleid op een afname van het aantal dieren. Er komt een uitbreidings- en een vestigingsstop voor de vee-industrie.
2. Koeien wordt ten minste weidegang geboden en ook voor de andere landbouwhuisdieren bevordert de provincie uitloop. De provincie stimuleert het aanplanten van bomen en de bouw van schuilstallen in weilanden ter beschutting van de dieren.
3. De provincie zet in op het sluiten van de nutriëntenkringlopen (kringlopen van voedingsstoffen) door de teelt van lokaal veevoer in de provincie te bevorderen. De mestproductie wordt afgestemd op wat er verantwoord op de omliggende landbouwgronden kan worden gebruikt.
4. Mestvergisting en –verwerking horen niet bij een verantwoorde landbouw. Er komen geen nieuwe installaties bij. Bij de bestaande mestfabrieken wordt goed gekeken naar de risico's voor mensen, dieren en milieu.
5. Het gebruik van landbouwgif wordt vergaand beperkt. De provincie stuurt aan op een verbod op de meest schadelijke gifstoffen die een bedreiging zijn voor mensen, dieren en milieu, zoals metam-natrium, neonicotinoïden en glyfosaat. De provincie bevordert milieuvriendelijke middelen. Tussen akkers en gevoelige bestemmingen zoals woningen, sloten, scholen en kantoren komt een brede spuitvrije zone.
6. Het platteland wordt aantrekkelijk gemaakt voor bijen en andere bestuivers door in te zetten op agrobiodiversiteit, onder meer met wisselteelt en brede akkerranden. Langs provinciale wegen worden de berm en vlindervriendelijk beheerd. Fryslân zet in op herstel van de bijenstand.
7. Zolang er nog subsidies worden gegeven in het kader van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid van de Europese Unie worden deze door de provincie ingezet voor ondersteuning van initiatieven op het gebied van dierenwelzijn en duurzame landbouw.

8. De provincie bevordert de regionalisering en de productie en afzet van dier- en milieuvriendelijke veehouderij- en akkerbouwproducten. De provincie stelt hiertoe een stimuleringsprogramma op.
9. Luchtwassers voor de vee-industrie worden niet gesubsidieerd.
10. De provincie investeert in biologische landbouw. Het areaal in de provincie wordt vergroot onder meer door het geven van omschakelsubsidies.
11. De provincie voert een stimuleringsbeleid voor stadslandbouwinitiatieven en neemt een coördinerende rol op zich.
12. Veemarkten worden sterk ontmoedigd.
13. Beroepsvisserij is niet langer toegestaan in natuurgebieden.
14. De provincie stopt met het subsidiëren en faciliteren van visserij.
15. De provincie stopt direct met het verhuren van het visrecht.
16. Er komen geen nieuwe viskwekerijen. Bestaande viskwekerijen worden niet langer gefaciliteerd.
17. Fryslân is een gentichevrije provincie en blijft dat ook. De provincie zorgt ervoor dat dieren niet gevoerd worden met genetisch gemanipuleerde gewassen die elders zijn geproduceerd.
18. De provincie maakt een einde aan het rapen van kievitseieren.

2. Ruimte voor natuur

De Partij voor de Dieren geeft natuur de prioriteit die zij verdient. Natuur heeft een eigen waarde en verdient alleen al om die reden onze bescherming. Bovendien vormt zij met haar diversiteit aan planten, dieren en ecosystemen de basis voor onze voedselproductie en onze maatschappij. Het behoud en herstel van onze natuur is een kerntaak voor de provincie. Natuur is geen luxe, maar het fundament van ons bestaan.

Maar de natuur en de biodiversiteit worden bedreigd. Van de oorspronkelijke biodiversiteit in Nederland is nog maar vijftien procent over. Natuurgebieden verdwijnen door de oprukkende verstedelijking – en de overblijvende natuur staat onder druk. Uitstoot van schadelijke stoffen door industrie, verkeer en de vee-industrie, maar ook het gebruik van landbouwgif tasten de natuur aan. De vernietiging van de natuur blijft doorgaan en andere partijen kiezen telkens weer voor het opofferen van natuur aan kortetermijnbelangen zoals asfalt, bedrijfs-terreinen en het opschalen van vee-industrie. De Partij voor de Dieren doet daar niet aan mee. We hebben méér natuur nodig, in plaats van steeds minder.

Een groene samenleving is gezonder

Natuur is essentieel voor onze samenleving. Groene steden en dorpen verbruiken minder energie en hebben minder kans op wateroverlast. In een groene omgeving voelen mensen zich gezonder en komt minder criminaliteit en agressie voor.

Natuurbehoud in plaats van symptoombestrijding

Bij beheer en herstel van natuurkwaliteit wil de Partij voor de Dieren dat de provincie inzet op bronbeleid: de oorzaken van schade aan de natuur moeten zoveel mogelijk worden weggenomen. Hierdoor kunnen beheerskosten dalen. De vee-industrie vormt de grootste bedreiging van de natuur. De Partij voor de Dieren streeft naar een integrale aanpak, waarbij maatregelen voor natuur en milieu niet ten koste mogen gaan van dierenwelzijn.

Natuur verbinden

Voor veel diersoorten is het leefgebied versnipperd. Natuurgebieden vormen als het ware eilandjes in het verstedelijkte gebied. Dit is een belangrijke oorzaak voor de afname van de biodiversiteit. Het verbinden en uitbreiden van natuurgebieden is een belangrijke maatregel om die afname tegen te gaan. Door natuurgebieden met elkaar te verbinden wordt de natuur sterker, wordt de biodiversiteit groter en wordt ook de kans op het voortbestaan van veel soorten vergroot. De Partij voor de Dieren wil de Ecologische Hoofdstructuur (EHS of het Nationale Natuur Netwerk) zo snel mogelijk realiseren en in stand houden. Ook andere groengebieden dienen planologisch afdoende beschermd te worden door de provincie.

Bestuiving van gewassen

Bestuiving van gewassen door bijen en hommels is van essentieel belang voor de natuur en voor ons voedsel. Giftige bestrijdingsmiddelen, zoals neonicotinoïden, bedreigen het voortbestaan van deze onmisbare schakel in ons ecosysteem. De Partij voor de Dieren strijdt al jaren tegen de neonicotinoïden. De bij wordt behalve door landbouwgif ook bedreigd door een gebrek aan voldoende gevarieerd voedsel.

Hier zetten wij ons voor in:

1. De oorspronkelijke Ecologische Hoofdstructuur met alle verbindingszones krijgt hoge prioriteit zodat deze in 2018 is gerealiseerd.
2. De provincie stelt een ambitieuze natuurvisie op waarin ze haar ambitie voor de natuur in 2027 beschrijft. Voor het realiseren van deze visie stelt zij een goede beschrijving op

van de huidige staat van de natuur, de gewenste milieukwaliteit en een concreet plan met tijdpad.

3. De provincie zorgt voor een goede monitoring van levende flora en fauna, met bijzondere aandacht voor weidevogels, en maakt deze gegevens openbaar.
4. Natuurverbetering wordt het doel van de beheerplannen van alle Natura 2000-gebieden. De instandhoudingsdoelen moeten zo snel mogelijk gerealiseerd worden. De ontwikkelingsruimte met betrekking tot stikstof wordt gebruikt voor de natuur, in plaats van voor economische activiteiten.
5. Natuurgebieden worden weer met elkaar verbonden, bijvoorbeeld door ecoducten, oversteekplaatsen en paddentunnels. Overbodige obstakels tussen natuurgebieden worden verwijderd. Ecoducten mogen niet worden gebruikt om jagers te faciliteren.
6. Er komt een ruimtelijke verordening waarin de bescherming van onder meer de EHS, Bijzondere Provinciale Natuurgebieden, waterwingebieden en waardevolle cultuurlandschappen helder worden vastgelegd.
7. Daadwerkelijke bescherming van dieren, natuur en milieu vormt het uitgangspunt bij beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het vergunningverleningbeleid.
8. Waterstanden worden niet langer aangepast aan de landbouw, maar aan de behoeften van de natuur. De provincie zorgt ervoor dat bij het aanpakken van verdroging natuurdoelstellingen het waterbeheer bepalen, zoals in de Friese Veenweidegebieden.
9. Provincies hebben de afgelopen decennia veel activiteiten toegestaan of gedoogd zonder de natuureffecten te toetsen, zoals lelieteelt of uitbreidingen van veestallen. De natuurtoets wordt alsnog uitgevoerd voor (bedrijfs)activiteiten die geen deugdelijke vergunning hebben. Ook waterkwaliteit en -systeem moeten met terugwerkende kracht worden getoetst.
10. Er komt een betere handhaving van stilte in stiltegebieden.
11. Er komt een krachtig plan van aanpak om de lichtvervuiling in de natuur – bijvoorbeeld door stallen en kassen – tegen te gaan.
12. De provincie beschouwt agrarisch natuurbeheer niet als vervanging voor natuurgebieden, maar als een aanvulling hierop.
13. Het niet-bebouwde gebied blijft landelijk en groen.
14. De provincie zet zich in voor verhogen van het waterpeil, bloemrijke weides, mozaïekbeheer en uitbreiding van weidevogelkerngebieden.
15. Recreatie mag niet ten koste gaan van natuur en landschappelijke waarden.
16. De leefbaarheid van en het groen in de steden wordt gestimuleerd.
17. De provincie steunt dierenwelzijns-, natuur- en milieueducatie.
18. Wegbermen van provinciale wegen worden ecologisch beheerd en ingericht, met speciale aandacht voor de bijen en vlinders.

19 De provincie zorgt voor goede informatie over het bijvriendelijk inrichten van tuinen en gronden.

20. Wilde bijen worden op de soortenbeschermingslijst gezet.

Ruimtelijke ordening en een structuurvisie voor de toekomst

Als de provincie haar werk niet goed doet verrommelt het landschap, verrijzen overal megastallen en verdringt het beton de natuur. In elke provincie in Nederland zijn vele voorbeelden te vinden waaruit blijkt dat de provincie haar regie op de ruimtelijke ordening heeft laten varen. Het overschot aan leegstaande kantoren en bedrijventerreinen, verpretparking van de natuur en de megamorfose van de landbouw springen daarbij het meest in het oog.

De structuurvisie is een belangrijk instrument van de provincie. In dit document wordt de visie op het ruimtelijk beleid voor de hele provincie beschreven. Probleem: de gevestigde politieke partijen hebben eigenlijk geen visie. Resultaat: structuurvisies zijn doorgaans beleidsdocumenten waarin de korte termijn vooropstaat en gevestigde belangen worden beschermd.

De Partij voor de Dieren wil hiermee breken. Een structuurvisie is een visie over het vormgeven van een duurzame wereld. De uitgangspunten van de structuurvisie worden het tegengaan van klimaatverandering, het versterken van natuur en de biodiversiteit, het ontwikkelen van biologische landbouw, het beschermen van de volksgezondheid en van het landschap.

In de structuurvisie leggen we vast dat biologische en grondgebonden landbouw de ruimte krijgt door de juiste planologische bescherming. Zo gaat goede biologische grond niet verloren bij bedrijfsbeëindiging maar wordt deze door andere boeren gebruikt. Er komen geen nieuwe megastallen bij, bestaande moeten op termijn verdwijnen. Chemische bestrijdingsmiddelen, die de volksgezondheid bedreigen, gaan we tegen.

Niet de exploitatie, maar de bescherming van de leefomgeving staat voor ons voorop.

3. Een gezonde leefomgeving

De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie een krachtige koploper moet worden als het gaat om een schoon milieu, een gezonde, duurzame leefomgeving en het stimuleren van een circulaire economie. Het overschakelen naar milieuvriendelijk produceren en consumeren is noodzakelijk voor een gezonde toekomst - ook voor de economie. Alleen door zuinig om te springen met voedsel, beschikbare ruimte, grondstoffen, schoon water en schone lucht blijft er voldoende van over. Voor ons en voor de generaties – mensen en dieren – die na ons komen.

Op dit moment wentelt de maatschappij problemen echter nog steeds af op die toekomstige generaties. We moeten daarom snel een andere weg inslaan om klimaatverandering en milieuvuiling het hoofd te bieden. Een aanpak bij de basis is noodzakelijk: de overconsumptie moet worden afgeremd.

Naar een krachtig milieubeleid

De Partij voor de Dieren wil dat de provincie een milieubeleid voert waarbij de bescherming van bodem, lucht en water zwaarder weegt dan de economische belangen op de korte termijn. De milieuregelgeving moet strenger worden gehandhaafd. De emissie van schadelijke stoffen moet verder afnemen en subsidies die milieuvuiling stimuleren moeten zo snel mogelijk worden afgeschaft.

Voor de provincie ligt er een belangrijke taak als het gaat om het stimuleren van milieuvriendelijke productie en consumptie, bijvoorbeeld bij nieuwbouwprojecten. De provincie kan zo ook kansen bieden aan innovatieve en oplossingsgerichte bedrijven. Dit stimuleringsbeleid zou hand in hand moeten gaan met een actieve ontmoediging voor milieuvuilende bedrijven, bijvoorbeeld op het gebied van fossiele energie.

Schoon water en schone lucht

De kwaliteit van water en lucht in Nederland laat veel te wensen over. Gemotoriseerd verkeer, industrie en de vee-industrie zijn de grootste boosdoeners. De Partij voor de Dieren wil deze vervuiling bij de bron aanpakken.

De Partij voor de Dieren vindt gezond water voor mens en dier van groot belang. Nederland loopt ver achter om tijdig het water gezond te krijgen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water. Door de hoge nutriëntenbelasting verstikken sloten en wateren vaak door blauwalg of kroos.

Naast de waterkwaliteit is ook verdroging – waardoor zeldzame plantensoorten het loodje leggen – een groot probleem. In de lucht vormen met name de hoge concentraties fijnstof een gevaar voor de volksgezondheid. Door de problemen aan te pakken bij de basis krijgen we schone lucht en schoon water voor iedereen.

Naar een duurzaam energiebeleid

De Partij voor de Dieren wil toe naar een decentrale en duurzame energieopwekking waarbij burgers en bedrijven zelf energie opwekken. Ons ideaal is dat we uiterlijk in 2050 stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen in Nederland. Dit kan bereikt worden door energie te beprijsen, door regels te stellen en door innovatie te stimuleren. Van de duurzame bronnen moeten windenergie en zonne-energie de belangrijkste bijdrage leveren. Wij zijn tegen schaliegaswinning, kolen- en gascentrales en andere milieuvriendelijke energiebronnen. Energiebesparing komt nog onvoldoende van de grond, terwijl het de goedkoopste manier is om klimaatverandering te beperken.

Zuinig omspringen met de open ruimte

Ruimte is een belangrijk goed in ons dichtbevolkte land. De Partij voor de Dieren vindt dat we zuinig moeten zijn op de beperkte open ruimte die we nog hebben. Verschillende belangen maken soms aanspraak op hetzelfde gebied. Wij willen dat deze belangen zorgvuldig worden afgewogen via gedegen ruimtelijke ordeningsplannen. Het is daarbij van belang dat burgers betrokken worden en inspraak kunnen leveren.

De ontwikkeling van de ruimtelijke ordening en bedrijvigheid moet gericht zijn op duurzame huisvesting en bedrijvigheid. Zo leidt het omvormen van leegstaande kantoorpanden tot meer woonruimte en dit zorgt ervoor dat er geen natuur meer opgeofferd hoeft te worden voor nieuwbouwwijken.

Krimp biedt kansen

De komende jaren zal bevolkingskrimp in sommige regio's een blijvende factor zijn. Het heeft geen zin om maatregelen in te zetten tegen krimp. Een krimpregio biedt wel kansen om bestaande natuurgebieden te versterken, de ontwikkeling van nieuwe natuur te bevorderen en projecten voor duurzame energie in de regio te stimuleren.

Een toegankelijk en milieuvriendelijk verkeersnet

Openbaar vervoer moet, zowel in stedelijk als landelijk gebied, betrouwbaar en toegankelijk zijn. Ook moet de provincie investeren in milieuvriendelijker vervoer en niet in nieuwe wegen voor gemotoriseerd verkeer. De Partij voor de Dieren wil het woon-werkverkeer terugdringen.

Hier zetten wij ons voor in:

1. Bij het bepalen van normen voor de kwaliteit van bodem, water, geluid en lucht gaat de provincie in haar milieubeleid uit van het voorzorgsbeginsel. Deze normen moeten veel strakker worden dan nu nog het geval is; zo moet de provincie de fijnstofnorm van de Wereldgezondheidsorganisatie hanteren.
2. De provincie zet vol in op een circulaire economie, waarin geen afval bestaat en veel minder grondstof nodig is.
3. De provincie realiseert zo snel mogelijk de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water. De nutriëntenbelasting van het water moet omlaag.
4. Milieuregels worden strikt gehandhaafd. De provincie stelt bovendien nieuwe milieuregels op die kansen geven aan duurzame bedrijvigheid.
5. De provinciale milieudiensten moeten over voldoende capaciteit beschikken – kwantitatief en kwalitatief – om de wettelijke verantwoordelijkheid voor milieu- en natuurbelangen te waarborgen.
6. De waterwingebieden worden beschermd.
7. Inwoners worden beschermd tegen stankoverlast en geluidshinder door strenge normen en goede handhaving.
8. Er komt een integraal energietransitieplan om de verduurzaming van de energieproductie en de besparing van het energiegebruik richting te geven.
9. Onnodig energieverbruik wordt aan banden gelegd, bijvoorbeeld door het tegengaan van verlichting van kantoren na werktijd en het tegengaan van verlichte buitenreclame.

10. Het tempo van isolerende maatregelen in bestaande bouw wordt versneld.
11. De provincie geeft ruim baan aan initiatieven die zorgen voor een verduurzaming van woningen. Hiertoe stelt zij onder meer een provinciaal stimuleringsfonds in voor kleinschalige opwekking van schone energie door particulieren en bevordert zij dat huizen zelf energie gaan opwekken (nul-energiewoningen).
12. Windenergie wordt mogelijk gemaakt op locaties waar dieren en natuur er geen hinder van ondervinden. Windturbines komen niet in Natura 2000- of weidevogelkerngebieden. Dorpsmolens met draagvlak, zoals in Reduzum, kunnen worden opgeschaald; een win-win situatie voor alle bewoners en voor duurzame energie.
13. Vispasseerbaarheid wordt een harde voorwaarde voor waterkrachtcentrales.
14. De provincie verleent op geen enkele wijze medewerking aan mestvergistingsprojecten, de bouw van nieuwe kerncentrales en kolencentrales, schaliegaswinning of projecten voor het verkrijgen van energie uit afvalstoffen van de vee-industrie.
15. Er komt geen ondergrondse CO₂-opslag. Ook wordt er geen kernafval opgeslagen. Lege gasvelden worden niet gebruikt voor de opslag van (geïmporteerd) aardgas of productiewater.
16. De provincie geeft alleen nog maar tijdelijke milieuvergunningen af. De vergunning wordt vervolgens alleen verlengd als het bedrijf kan aantonen dat het werkelijk aan de vergunningsvoorwaarden heeft voldaan.
17. Bij fabrieken en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de leefomgeving en de volksgezondheid worden controles en handhaving geïntensiveerd.
18. In de plannen voor ruimtelijke ordening is er geen plaats voor nieuwe snelwegen of uitbreiding van provinciale wegen; niet voor nieuwe bedrijventerreinen ten koste van de open ruimte en ook niet voor nieuwe of grotere vliegvelden.
19. Krimp wordt niet bestreden door geforceerde projecten om meer inwoners aan te trekken. Krimpregio's krijgen daarentegen een groene kwaliteitsimpuls.
20. Geschikte leegstaande kantoorpanden worden omgebouwd tot culturele broedplaatsen en betaalbare woonruimtes. Hierdoor verminderen zowel woningtekorten als het aantal bouwprojecten in natuur- en agrarische gebieden.
21. Meergeneratiewonen wordt aangemoedigd en gestimuleerd door de provincie.
22. Er komen geen nieuwe wegen voor gemotoriseerd verkeer. Bestaande wegen worden niet uitgebreid.
23. Er worden geen industrie- of bedrijventerreinen gebouwd of uitgebreid in de open ruimte en in het bijzonder niet naast natuurgebieden. Bestaande industrieterreinen en bedrijfsruimten moeten veel beter worden benut.
24. De provincie investeert fors in uitbreiding en onderhoud van openbaar vervoer, fietspaden, P+R-plekken, oplaadpunten voor elektrische auto's en de veiligheid van bestaande wegen. De provincie financiert fietssnelwegen voor woon-werkverkeer.

25. Het personen- en goederenvervoer over water wordt gestimuleerd en veerverbindingen worden waar mogelijk in stand gehouden.
26. De provincie verzet zich tegen het verhogen van snelheden op haar wegen en is tegen 130 km per uur rijden op haar grondgebied.
27. Bij aanbesteding van openbaar vervoer wordt milieuvriendelijkheid een belangrijk criterium.
28. De provincie is uiterst terughoudend met het verstrekken van vergunningen en ontheffingen voor vuurwerkevenementen. Particuliere initiatieven komen in ieder geval niet in aanmerking voor een vergunning. Hetzelfde geldt voor het collectief oplaten van ballonnen.
29. De provincie meldt geen nieuwe projecten aan voor de crisis- en herstelwetwet, en maakt ook geen gebruik van de experimentbepalingen in de nieuwe omgevingswet.

4. Zorg voor dieren

Dieren zijn levende wezens, geen producten of middelen tot menselijk vermaak. Met het gevoel, bewustzijn en de eigen behoeften en belangen van dieren moet ten volle rekening worden gehouden. In de Provinciale Staten worden veel beslissingen genomen die direct invloed hebben op dieren en hun leefgebied. Denk aan megastallen, jacht en de bescherming van natuurgebieden. Toch worden de belangen van dieren veel te weinig – en vaak zelfs helemaal niet – meegewogen in de besluitvorming. De Partij voor de Dieren springt in de provincie in de bres voor de belangen van dieren.

Het welzijn van dieren wordt in de provincie met grote vanzelfsprekendheid ondergeschikt gemaakt aan menselijke doelen. De Partij voor de Dieren wil af van dit automatisme. Vermaak, sport en mode zijn geen goede redenen om dieren te doden, te verwonden of anderszins aan te tasten in hun welzijn.

Preventie in plaats van bestrijding

Ganzen, vossen, muskusratten, reeën, wilde zwijnen en vele andere dieren zijn hun leven niet zeker in Nederland. Onder het mom van schadebestrijding of populatiebeheer worden ze op grote schaal de dood ingejaagd. Ganzen worden in Fryslân met enorme aantallen geschoten, muskusratten komen om in wrede vallen en vossen en ook wilde zwijnen worden doodgeschoten. De Partij voor de Dieren wil hier een einde aan maken. Wij vinden dat de provincie zich hard moet maken voor overlastpreventie.

De enorme bedragen die nu nog worden uitgegeven aan de zinloze en wrede bestrijding van in het wild levende dieren kunnen dan worden ingezet voor preventief beleid dat, in tegenstelling tot de huidige bestrijding, wél effectief is. Wij vinden dat de intrinsieke waarde en bescherming van in het wild levende dieren de uitgangspunten moeten zijn van provinciaal beleid.

Het huidige compensatiesysteem voor schade door in het wild levende dieren werkt averechts. Het is een bureaucratisch systeem waar automatisch gerekend kan worden op aanzienlijke schadecompensatie. Dit staat innovatie in de landbouw in de weg. De Partij voor de Dieren pleit voor een systeem waarin het loont om effectieve verjaagmethoden te ontwikkelen en toe te passen en waarbij alleen uitzonderlijk grote (landbouw)schade wordt gecompenseerd.

Een einde aan de plezierjacht

De Partij voor de Dieren wil een einde maken aan de plezierjacht – inclusief het afschieten van dieren in het kader van zogenaamd populatiebeheer. De plezierjacht is een wrede hobby met veel dierenleed tot gevolg. Jonge dieren blijven moederloos achter, partnerverbanden worden genadeloos verbroken en groepshierarchie en populatiedynamiek worden letterlijk aan flarden geschoten.

Opvang van in het wild levende dieren

Zowel in stedelijk als in landelijk gebied kunnen in het wild levende dieren gewond raken – vaak door toedoen van mensen. De opvang van gewonde dieren is een maatschappelijke taak. In de praktijk laat de overheid het echter geregeld afweten. Zo worden er in de Nederlandse vogelasielen jaarlijks ruim honderdduizend gewonde en zieke vogels opgenomen. Deze asielen zijn vrijwel allemaal financieel noodlijdend.

De Partij voor de Dieren wil dat de provincie de zorg en opvang van gewonde en hulpbehoevende in het wild levende dieren goed organiseert en begroot, zodat de zorg die nodig is ook gegarandeerd kan worden door dierenambulances, dierenartsen en opvangcentra.

Dieronvriendelijke evenementen en gebruiken aan banden

Het welzijn van dieren laat bij volksspelletjes, kunstuitingen, levende kerststallen, circussen en mediaoptredens vaak te wensen over. Dieren worden veel vervoerd, hebben gebrekkige huisvesting, krijgen slechte voeding en lijden vaak aan stress. De Partij voor de Dieren wil af van het respectloze gebruik van dieren omwille van traditie en vermaak.

Er zijn vrijetijdsbestedingen waarin dieren een belangrijke rol spelen en die worden aangeduid als 'sport', denk aan hengelen en duivensport. De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie een rol heeft in het ontmoedigen en uitbannen van dergelijke dieronvriendelijke vrijetijdsbestedingen.

Geen plaats voor bontfokkerijen

De bontfokkerij is al jarenlang onderwerp van politieke discussie. Ondanks ernstige welzijnsproblemen en grote ethische bezwaren worden er in Nederland miljoenen nertsen gefokt en gedood voor hun vacht. Nertsen zijn roofdieren, die in de natuur grote leefgebieden hebben langs oevers van beken en rivieren. De dieren kunnen daarom nooit gehouden worden op een manier die recht doet aan hun natuurlijke gedrag. Bovendien worden ze doodgemaakt voor een overbodig product. De Partij voor de Dieren vindt dat er zo snel mogelijk een einde moet komen aan de bontindustrie.

Huisdieren verdienen bescherming

In bijna de helft van de huishoudens is een kat of hond onderdeel van het gezin. Waar nodig moet ook de provincie opkomen voor het welzijn van huisdieren. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat er optimale afstemming plaatsvindt tussen gemeentes bij de hulp aan (weggelopen) huisdieren of tijdens noodsituaties.

Hier zetten wij ons voor in:

1. De provincie staat geen jacht meer toe op haar gronden.
2. Zolang er nog wel wordt gejaagd maakt de provincie de soorten, aantallen en locaties van doodgemaakte dieren openbaar.
3. De provincie verleent geen afschotvergunning voor zogenoemde 'schadelijke' dieren.
4. Er moet worden bijgehouden waar en hoeveel dieren worden aangereden. Aan de hand van deze (openbare) gegevens evalueert de provincie jaarlijks het gevoerde beleid.
5. Er komen meer provinciale opsporingsambtenaren om de bepalingen over jacht en de bescherming van natuurgebieden te handhaven. Deze opsporingsambtenaren mogen geen persoonlijke banden hebben met faunabeheereenheden of andere jagersverenigingen.
6. Een brede reeks maatregelen voorkomt overlast en schade door dieren. De provincie moet hierbij naar maatwerk streven, zoals het verlagen van de maximumsnelheid in natuurgebieden, het plaatsen van wildhekken en het rond vliegvelden verbieden van gewassen die vogels aantrekken.
7. De provincie hervormt de gratis faunaschadeverzekering. De schadecompensatie wordt afgebouwd tot extreme gevallen.
8. Het ganzenbeleid richt zich op het voorkomen van schade zónder het afschieten en vergassen van ganzen. Ganzen zijn 's winters en 's zomers welkom.

9. Ook met uitheemse dieren wordt zorgvuldig (diervriendelijk) omgegaan. Dat betekent onder meer dat wasbeerhonden niet worden afgeschoten en dat er geen jacht op halsbandparkieten wordt gemaakt.
10. Jagers bepalen het beleid niet: de provincie erkent geen enkele faunabeheereenheid.
11. De provincie registreert klachten over jagers en gebruikt deze informatie om de handhaving te verbeteren.
12. De provincie Fryslân onderzoekt methodes om dieren bij naderende auto's met geluidsignalen te waarschuwen.
13. De provincie staat geen nieuwe bontfokkerijen toe en bestaande fokkerijen mogen niet uitbreiden.
14. Bij sluizen en gemalen bevordert de provincie een veilige stroomafwaartse en -opwaartse passage voor vissen.
15. Het gebruik van prikkeldraad in de natuur wordt verboden.
16. Dieren krijgen een vaste plaats in de draaiboeken van hulpdiensten en in rampenplannen.
17. Er wordt vanuit de provincie voldoende en structurele financiële ondersteuning geboden aan opvangcentra voor vogels en andere in het wild levende dieren.
18. Verwilderde katten worden niet langer gedood, maar gevangen en gecastreerd of gesteriliseerd.
19. Er komt een verbod op dieronvriendelijke gebruiken zoals levende kerststallen, zwientjetikken en het rapen van kievitseieren. Zolang er nog geen verbod is gerealiseerd worden er geen vergunningen voor verleend en gaat er geen subsidiegeld naartoe.
20. De provincie verleent geen subsidies aan instanties die dierproeven doen.

Onze visie op economie

De economie is in de greep geraakt van monetaire vraagstukken. Geld regeert; alles wat werkelijk waarde heeft wordt hieraan ondergeschikt gemaakt. De dieren en de natuur zijn verworden tot een product met een prijs. Zelfs de verlangens en zorgen van mensen worden uitgedrukt in geld. Deze tunnelvisie staat de noodzakelijke koerswijziging in de weg. De huidige crisis in ons economisch systeem kan niet worden opgelost met symptoombestrijding. Er zijn radicaal andere keuzes nodig.

De Partij voor de Dieren denkt fundamenteel anders dan de traditionele politieke partijen. Wij willen af van het single-issuedenken dat de westerse mens en z'n geld centraal stelt bij elke beslissing. Wij zetten welzijn voor mensen en dieren centraal. Niet alleen hier, maar ook in andere delen van de wereld. Niet alleen nu, maar ook in de toekomst.

De Partij voor de Dieren is voorstander van een sluitende begroting: niet méér uitgeven dan wij hebben, niet méér consumeren dan er is en niet méér beslag op de aarde leggen dan wij ons kunnen veroorloven ten opzichte van anderen — nu en in de toekomst. Wij willen dat banken niet meer speculeren op verliezen — maar investeren in duurzame sectoren waardoor banen gecreëerd worden. Dat er niet wordt geïnvesteerd in megastallen, kolencentrales en kernenergie — maar in innovatieve projecten voor hernieuwbare energie.

Wij pleiten voor een vergroening van het belastingstelsel. In plaats van arbeid willen wij milieuvervuilende producten en activiteiten en het gebruik van schaarse grondstoffen belasten. Zo genereren we inkomsten voor de staat en geeft het belastingstelsel de gewenste prikkels voor een duurzame leefwijze.

De Partij voor de Dieren heeft de groenste en meest hervormingsgezinde ambities. Hiermee willen wij een gidsfunctie vervullen naar een nieuw en duurzaam beleid waarin mededogen en duurzaamheid centraal staan. De capaciteit van de aarde is de randvoorwaarde voor elke beleidskeuze. Ook in de provincie.

5. Een betrouwbare overheid

De Partij voor de Dieren kiest als het gaat om samen leven voor een zorgvuldige balans tussen persoonlijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid. Mensen hebben de vrijheid om te leven volgens hun eigen inzichten voor zover deze niet conflicteren met de vrijheden van anderen, waaronder die van dieren. Burgers hebben recht op een veilige, schone en zorgvuldig vormgegeven omgeving. De provincie heeft volgens ons een belangrijke taak in het creëren van een prettig woon- en leefklimaat, onder meer door te investeren in natuur, cultuur en een goede infrastructuur. Op deze manier levert de provincie bovendien een belangrijke bijdrage aan een goed vestigingsklimaat voor ondernemingen.

Inzetten op een regionale economie

De Partij voor de Dieren pleit voor een geregionaliseerde economie die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee toekomstige generaties in gevaar te brengen.

Wij zetten ons in voor een progressieve, innovatieve en duurzame inrichting van de economie. Duurzame innovaties leveren bovendien nieuwe en hoogwaardige banen op. De Partij voor de Dieren zet in op deeltijdbanen, voor een goede balans tussen werk en privé.

Het gevoerde beleid in de provincie heeft invloed op de economie en werkgelegenheid. De Partij voor de Dieren pleit ervoor dat de provincie gericht invloed uitoefent door via haar budget onder meer te kiezen voor een duurzame OV-infrastructuur en duurzame aanbestedingen.

Veel producten kunnen beter regionaal worden geproduceerd, denk aan voedsel en energie. Met een sterk regionaal beleid kan worden ingezet op het sluiten van kringlopen. De consumptie van seizoensgebonden producten wordt bevorderd. Wij kiezen voor een samenleving waarin de vervuilers betalen voor de maatschappelijke problemen die zij veroorzaken en waar duurzame keuzes worden beloond.

Steun voor emancipatiebewegingen

De Partij voor de Dieren staat pal voor erkenning van emancipatiebewegingen. Overal waar sprake is van achterstelling van groepen is het een taak van de overheid zorg te dragen voor volwaardige participatie en gelijke behandeling. Volgens ons moet de provincie hier zelf het goede voorbeeld geven met een personeelsbeleid dat pal staat voor diversiteit en met oog voor de kansen en kwaliteiten van haar medewerkers.

Onafhankelijke cultuur, kunst en media

Een samenleving gedijt het beste als er volop ruimte is voor tegenmacht, kritische geluiden en reflectie. Dikwijls nemen media en kunst deze taak op zich. Cultuur zorgt bovendien voor een immateriële verrijking van het leven. De Partij voor de Dieren vindt aandacht en middelen voor regionale media en kunst dan ook essentieel. Denk hierbij aan zaken zoals monumentenzorg, het regionale orkest, ateliers en tentoonstellingsruimten.

Een transparante overheid en privacybescherming

De Partij voor de Dieren hecht zeer aan de privacy van burgers, openbaarheid van bestuur en de vrijheid van meningsuiting. De Partij voor de Dieren vindt dat privacygevoelige data in principe alleen mogen worden gebruikt voor het doel waarvoor die data zijn verkregen en veilig en alleen maar tijdelijk moeten worden opgeslagen.

Wij vinden dat de provincie burgers actief bij de politiek en besluitvorming moet betrekken. Onder meer door het helder en actief bekendmaken van besluiten zodat burgers hier eenvoudig kennis van kunnen nemen. Burgerinitiatieven zijn een uitstekende manier om politieke betrokkenheid te vergroten.

Duurzaam inkopen en aanbesteden

De provincie heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om een maatschappelijk verantwoordelijke bedrijfsvoering, denk aan duurzame inkoop en het bevorderen van duurzaam woonwerkverkeer. De Partij voor de Dieren wil dat het provinciebestuur hierbij scherpe normen stelt en zo een belangrijke rol neemt in het verduurzamen van de provincie.

Hier zetten wij ons voor in:

1. Er komt een gedeputeerde Dierenwelzijn, Natuur en Milieu. Deze gedeputeerde formuleert en implementeert een integraal en vooruitstrevend natuur-, milieu- en dierenwelzijnsbeleid. Hier wordt het gehele beleid van de provincie aan getoetst.
2. De norm voor de provinciale overheid wordt een 100% duurzame bedrijfsvoering en inkoop van goederen en diensten.
3. De bedrijfsvoering van de provincie wordt zo spoedig mogelijk klimaatneutraal. In overheidsgebouwen wordt uitsluitend groene stroom gebruikt. Ook wordt er kraanwater geschonken, geen flessenwater.
4. De provincie serveert biologische en veel vegetarische en veganistische producten in haar bedrijfsrestaurants; een dag in de week wordt het hele aanbod vegetarisch. De provincie serveert geen bedreigde diersoorten, zoals paling, kabeljauw en tonijn. Bij producten die geïmporteerd worden uit ontwikkelingslanden, zoals koffie, thee en chocolade, geeft de provincie het goede voorbeeld door uitsluitend fair trade in te kopen.
5. De provincie schrijft bij aanbestedingen duurzame prestaties voor. Bij selecties van deelnemers aan aanbestedingen is duurzaamheid onderdeel van de selectiecriteria. Nieuwe, kleinere en innovatieve bedrijven moeten gemakkelijker in aanmerking komen voor opdrachten van de provincie dan nu het geval is.
6. Gedeputeerden, Statenleden en medewerkers van de provincie reizen bij werkbezoeken aan bestemmingen buiten Nederland, tot een afstand van 750 kilometer, in principe met de trein.
7. Door duurzame innovaties in te kopen jaagt de overheid nieuwe economische bedrijvigheid aan en geeft zo duurzame innovaties de kans om door te breken op de markt.
8. Bedrijven die investeren in duurzame productieprocessen worden daarin gestimuleerd en gefaciliteerd door de provincie. Niet-duurzame subsidies, zoals die aan de vee-industrie, CO₂-opslag en fossiele brandstoffen, worden beëindigd.
9. De provincie gaat voorzichtig om met gemeenschapsgeld: financiële reserves en tijdelijke overschotten worden uitsluitend op een veilige en verantwoorde manier opzijgezet. De provincie belegt niet in risicovolle projecten.
10. De provincie doet alleen zaken met banken en verzekeraars die goed scoren op de Eerlijke Bank- of Verzekeringwijzer.
11. Het bevorderen van de ontwikkeling van de kennis en expertise van het eigen personeel verdient de voorkeur boven de inhuur van externe adviseurs.
12. De provincie schakelt over op een emissievrij wagenpark voor haar medewerkers.

13. Waar nodig versterkt de provincie het diversiteitsbeleid voor haar personeel.
14. De provincie treedt op tegen alle uitingsvormen van discriminatie en heeft aandacht voor alle groepen in de samenleving.
15. De provincie bevordert de toegankelijkheid voor mensen met een beperking bij alle voorzieningen, inclusief de recreatieve voorzieningen, openbaar vervoer en overheidswebsites
16. Om files en de uitstoot van fijnstof, CO₂ en andere schadelijke uitlaatgassen terug te dringen stimuleert de provincie (deeltijd) thuiswerken.
17. De provincie maakt zoveel mogelijk gebruik van open data.
18. Alle openbare stukken worden voor iedereen eenvoudig toegankelijk gepubliceerd op internet.
19. De provincie is zeer terughoudend met het opleggen van geheimhouding. Indien dat nodig is wordt aan de hand van de wet openbaarheid van bestuur gemotiveerd waarom geheimhouding nodig is. Deze motivering is openbaar en de geheimhouding tijdelijk.
20. Besluiten en kennisgevingen van de provincie worden overzichtelijk en toegankelijk gepubliceerd op haar website.
21. De provincie heeft een toegankelijk raadgevend referendum.
22. Het burgerinitiatief wordt gestimuleerd en eenvoudiger gemaakt.
23. De Partij voor de Dieren wil dat de provincie ruime middelen vrijmaakt voor regionale cultuur en media. Wij zijn tegen bezuinigingen op cultuur.